

آینده تولید نفت در عربستان سعودی و تأثیرات ژئوپلیتیک آن

غالباً این عبارت گفته می‌شود که عربستان سعودی نقش موثر و منحصربه‌فردی در بازار جهانی نفت دارد. اما شایان ذکر است که این نقش در میان مدت کم‌رنگ خواهد شد؛ زیرا عربستان با این حقیقت تلخ روبه‌رو خواهد شد که فقط می‌تواند ۱/۹ میلیون بشکه در روز نفت خام برای صادرات خود اختصاص دهد. به این ترتیب تصمیم‌گیران عربستان سعودی گزینه‌های محدودی در مقابل خود خواهند داشت. این گزینه‌ها عبارت از این است که امیدوار باشند رشد بالای اقتصادی بتواند در بلندمدت تقاضای جهانی نفت را افزایش دهد و یا این که ناآرامی‌ها بتواند از افزایش ظرفیت تولید نفت در منطقه خاورمیانه جلوگیری کند. این موضوع نشان می‌دهد که چرا عربستان از ناآرامی‌های این منطقه حمایت می‌کند. در عین حال، مصرف‌کنندگان عمده در بلندمدت به نفت عراق نیاز دارند تا بتوانند منابع واردات نفت خام خود را متنوع سازند و کمبود نفت روسیه را که در اثر تحریم‌ها ایجاد خواهد شد، جبران کنند. سیاست عربستان برای پایین آوردن قیمت‌های نفت به منظور جلوگیری از تولید نفت‌های رُستی به‌خوبی نمی‌تواند عمل کند و فقط می‌تواند چشم‌انداز سرمایه‌گذاری در تولید نفت رُستی را در میان مدت تخریب نماید. اما در بلندمدت با سیاست استقلال انرژی در آمریکا مغایر است. بنابراین، با مداخله سیاسی آمریکا مواجه خواهد شد. سیاست پایین آوردن قیمت‌های نفت در کوتاه‌مدت با خوش آمد آمریکا روبه‌رو می‌شود زیرا منابع مالی ایران و روسیه را کاهش می‌دهد.

واژگان کلیدی عرضه و تقاضای نفت، بازار نفت، عربستان، ژئوپلیتیک نفت

مقدمه

این عبارت غالباً تکرار می‌گردد که عربستان در بازار جهانی نفت دارای نقش موثر و منحصربه‌فردی است. این نقش از آن‌رو موثر است که عربستان بزرگترین صادرکننده نفت در سازمان اوپک می‌باشد و به‌عنوان بالانس‌کننده (ترازکننده) بازار نفت عمل می‌کند. در عین حال، نقش عربستان، انحصاری است؛ زیرا این کشور ادعا می‌کند بزرگترین مجموعه ظرفیت مازاد یکپارچه را در بازار نفت تحت اختیار

همانطور که در جدول ۱- مشاهده می‌گردد تا سال ۲۰۱۸ تقاضا برای نفت اوپک روند نزولی خواهد داشت و از ۲۹/۷ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۴ به سطح ۲۸/۹ میلیون بشکه در روز در سال ۲۰۱۸ کاهش خواهد یافت.

برای مقایسه‌ی تقاضا برای نفت اوپک با تولید نفت خام اوپک، باید به ارقام اخیر تولید نفت خام اوپک مراجعه کرد؛ براساس گزارش منابع ثانویه، تولید اوپک در ماه نوامبر ۲۰۱۴ به سطح ۳۰/۰۵۳ میلیون بشکه در روز رسید که اندکی بیش از

دارد؛ بازاری که تحت تأثیر نگرانی‌های عمیق ژئوپلیتیک است. حال ممکن است سوال شود تا چه زمانی عربستان قادر خواهد بود این نقش را حفظ کند. در این مقاله تلاش می‌شود که به این سوال پاسخ داده شود.

۱- عرضه و تقاضای جهانی برای نفت اوپک در میان‌مدت

برای پاسخ دادن به سوال پیش‌گفته، باید به تقاضا برای نفت اوپک در میان‌مدت، توجه کرد.

*نویسنده‌ی عهده‌دار مکاتبات (balizadeh@nioc.ir)

سقف مصوب ۳۰ میلیون بشکه در روز این سازمان بود (جدول-۲). در این میان، عربستان سعودی ۹/۵۹۰ میلیون بشکه در روز نفت خام تولید کرد، در حالی که سایر اعضای اوپک با فاصله زیادی در سطحی کمتر از عربستان نفت خام تولید کردند. به این نکته نیز باید توجه کرد که برخی از اعضای اوپک مانند ایران، عراق و لیبی، در سال‌های اخیر به دلایل متفاوت از جمله محدودیت‌های سیاسی، کمبود زیرساخت‌ها و ... به میزان کمتری از تولید تاریخی خود تولید کرده‌اند.

۲- افزایش تولید نفت

در بین کشورهایی که نام برده شد، عراق برنامه افزایش ظرفیت تولید نفت خام خود را اعلام کرده است. عراق قصد دارد که ۳/۷۵۶ میلیون بشکه در روز نفت خام در سال ۲۰۱۴ تولید کند و آن را در سال ۲۰۱۸ به سطح ۸/۲۷۴ میلیون بشکه در روز برساند. در سال ۲۰۱۶ ظرفیت تولید نفت خام عراق از ۵ میلیون بشکه در روز عبور خواهد کرد (جدول-۳). اما به نظر می‌رسد به دلیل محدودیت‌های جغرافیایی، امکان آن وجود ندارد که عراق بتواند از بنادر جنوبی بیش از ۴/۵ میلیون بشکه در روز نفت خام صادر کند. بنابراین، منطقی‌تر است که فرض کنیم عراق در سال ۲۰۱۸ از مجموع بنادر شمالی و جنوبی خود قادر خواهد بود ۵ میلیون بشکه در روز نفت خام صادر کند. اگر فرض کنیم که تقاضای داخلی نفت عراق ۷ درصد در سال رشد خواهد کرد (معادل میانگین رشد در سال‌های ۲۰۰۸ الی ۲۰۱۳)، در سال ۲۰۱۶ تقاضای داخلی عراق به ۱ میلیون بشکه در روز خواهد رسید؛ یعنی عراق ناچار است تولید خود را در سال ۲۰۱۶ به حدود ۶ میلیون بشکه در روز برساند تا بتواند ۵ میلیون بشکه در روز صادر کند. در دو سال بعد از آن، عراق ناچار است که به ترتیب در حدود ۶/۰۸۹ و ۶/۱۶۴ میلیون بشکه در روز نفت خام تولید نماید تا صادرات خود را در سطح ۵ میلیون بشکه در روز

حفظ کند (جدول-۳).

علاوه بر عراق که برنامه افزایش ظرفیت خود را اعلام کرده است، روند تاریخی تولید نفت خام لیبی نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۰، قبل از اینکه درگیری‌های داخلی و ناآرامی‌ها در این کشور آغاز گردد، تولید نفت خام در این کشور توانست به ۱/۵ میلیون بشکه در روز برسد. اما بعد از درگیری‌های اخیر در این کشور، تولید نفت خام لیبی به شدت کاهش و به ۲۰۰ هزار بشکه در روز تنزل یافت ولی به هر حال در ماه‌های اخیر دولت و شورشیان به این توافق دست پیدا کردند که بنادر السدر و رأس لانوف در لیبی بازگشایی گردد. این توافق نشان می‌دهد که دیر یا زود تولید نفت خام لیبی ممکن است به سطح تولید تاریخی اخیر خود یعنی ۱/۵ میلیون بشکه در روز برسد.

علاوه بر اینکه احتمال دارد تولید بالقوه نفت خام عراق و لیبی به مجموعه عرضه نفت خام اضافه شود، بازار نفت، مذاکرات هسته‌ای ایران با قدرت‌های غربی را نیز دنبال می‌کند که در حال پیشرفت است. موفقیت این مذاکرات می‌تواند به افزایش حداقل ۱ میلیون بشکه در روز منجر گردد، زیرا ایران توانسته بود در سال ۲۰۱۲ به میزان ۳/۷۴ میلیون بشکه در روز نفت خام تولید کند [۱]. در عین حال، وزیر نفت آنگولا نیز اعلام کرده است که در سال آینده میلادی تولید این کشور به ۲ میلیون بشکه در روز خواهد رسید. در حالی که هم اکنون تولید نفت خام آنگولا در سطح ۱/۶۶ میلیون بشکه در روز قرار دارد.

بنابراین، احتمال بالایی وجود دارد که از سال ۲۰۱۵ به بعد حداقل در حدود ۳/۷ میلیون بشکه در

روز نفت خام به بازاری تریق گردد که در سال ۲۰۱۵ از اوپک تقاضا می‌کند فقط ۲۸/۹ میلیون بشکه در روز نفت خام تولید کند و بعد از آن نیز به تدریج تقاضای بازار برای نفت اوپک کاهش خواهد یافت و تا سال ۲۰۱۸ از سطح ۲۸/۹ میلیون بشکه در روز فراتر نخواهد رفت (جدول-۱). در این شرایط، عربستان سعودی چاره‌ای نخواهد داشت مگر این که تولید خود را تعدیل کند تا جا برای اعضای باز شود که تولیدشان در سال‌های اخیر محدود شده بود. در غیر این صورت قیمت‌های نفت تحت فشار شدید عرضه مازاد قرار خواهد گرفت. این فشارها بعد از ماه ژوئن به‌طور کامل بر قیمت‌های نفت خام اثر گذاشت و چشم‌انداز مازاد عرضه باعث شد قیمت‌های نفت خام برای سبک اوپک از ۱۰۷/۸۹ دلار در بشکه در ماه ژوئن ۲۰۱۴ به سطح ۶۲/۸۳ دلار در بشکه در ماه دسامبر ۲۰۱۴ (میانگین نیمه اول ماه) تنزل کند. در واقع، در زمانی که نگرانی‌های ژئوپلیتیک در بازار نفت تأثیر خود را از دست داده‌اند، ضعف بنیادهای عرضه و تقاضای بازار، قیمت‌های نفت را به سمت پایین می‌رانند. هر چند بحث در مورد جزئیات دلایل کاهش قیمت‌ها موضوع این مقاله نیست، اما باید بر این نکته تأکید کرد که ضعف چشم‌انداز بنیادهای میان‌مدت بازار، تأثیر اساسی در کاهش قیمت‌ها داشته است. البته همه می‌دانند که هیچ‌کس نمی‌خواهد جنگ قیمت جدیدی آغاز شود زیرا تمامی کشورهای تولیدکننده نفت نیاز شدیدی به درآمدهای نفتی‌شان دارند و از سوی دیگر، مصرف‌کنندگان نیز از این حقیقت آگاه هستند که سقوط قیمت‌های نفت به امنیت

چشم‌انداز عرضه و تقاضای جهانی نفت در سناریوی مرجع اوپک- میلیون بشکه در روز [۴]						
سال	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸
تقاضای جهانی نفت	۹۰/۲۰	۹۱/۳۱	۹۲/۲۶	۹۳/۲	۹۴/۱	۹۵
عرضه غیر اوپک	۵۴/۲۳	۵۵/۹۵	۵۷/۳۱	۵۸/۲	۵۹/۲	۵۹/۸
NGL اوپک شامل (GTL)	۵/۶۵	۵/۸۳	۶/۰۳	۶/۱	۶/۲	۶/۳
تقاضا برای نفت اوپک	۳۰/۳۲	۲۹/۳۶	۲۸/۹۲	۲۸/۹	۲۸/۷	۲۸/۹

عرضه آسیب وارد می‌کند زیرا برای تداوم تولید از منابع گران‌قیمت انرژی مانند منابع نفت و گاز رُستی، به قیمت‌های بالای نفت نیاز است. به این ترتیب، قیمت‌های پایین نفت، چشم‌انداز افزایش ظرفیت‌ها را دچار اختلال می‌سازد. البته هنوز بررسی دقیقی درباره سطح تحمل این منابع انجام نشده است.

۳- تولید و مصرف نفت در عربستان

با توجه به آنچه گفته شد، در اینجا جزئیات تولید نفت عربستان را مورد بحث قرار می‌دهیم؛ منابع ثانویه نشان می‌دهند که تولید عربستان در ماه اکتبر ۲۰۱۴ به سطح ۹/۶۰۳ میلیون بشکه در روز رسیده است. در آینده‌ی میان‌مدت، این رقم از دو جهت تحت فشار قرار خواهد گرفت؛ از یک سو، عربستان ناچار است نقش تولیدکننده‌ی شناور را ایفا کند تا نشان دهد که هنوز هم در ایجاد تعدیل در بازار، نقش تعیین‌کننده‌ای را بر عهده دارد. بنابراین، تولید نفت عربستان باید کاهش معادل افزایش بالقوه ۳/۷ میلیون بشکه در روز سایر اعضای که از آنها نام برده شد را تحمل کند تا از تداوم کاهش قیمت‌ها جلوگیری نماید. از سوی دیگر، تقاضای داخلی عربستان برای نفت خام به شدت در حال افزایش است. ما فرض می‌کنیم که تقاضای داخلی عربستان به میزان ۶ درصد در سال (معادل رشد میانگین تقاضای این کشور در سال‌های ۲۰۰۸ الی ۲۰۱۳) افزایش یابد. به این ترتیب، تقاضای نفت عربستان در فاصله ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۸ به میزان یک میلیون بشکه در روز افزایش خواهد یافت و تا سال ۲۰۱۸ به ۳/۹۸۳ میلیون بشکه در روز خواهد رسید (جدول-۴).

بنابراین، به دنبال کاهش تولید برای تعدیل بازار، در سال ۲۰۱۸ تولیدی که در دسترس بازار بای نفت عربستان قرار خواهد گرفت به سطح ۵/۹۰۳ میلیون بشکه در روز تنزل خواهد کرد (۹/۶۰۵ میلیون بشکه در روز منهای ۳/۷ میلیون بشکه در روز). به‌طور هم‌زمان، این کشور

ناچار است به تقاضای داخلی خود نیز پاسخ دهد که تا آن‌زمان به ۳/۹۸۳ میلیون بشکه در روز خواهد رسید. نتیجه ساده‌ی چنین وضعیتی برای عربستان سعودی این حقیقت تلخ خواهد بود که نفت خام در دسترس این کشور برای صادرات تا سال ۲۰۱۸ به حدود ۱/۹۲۰ میلیون بشکه در روز تنزل خواهد کرد (۵/۹۰۳ میلیون بشکه در روز منهای ۳/۹۸۳ میلیون بشکه در روز). در حالی که در سال ۲۰۱۳ عربستان سعودی ۷/۵۷ میلیون بشکه در روز نفت خام و ۳۱۲ هزار بشکه در روز خالص فرآورده صادر کرده بود.

نقش عربستان سعودی در میان‌مدت چه بخواهد و چه نخواهد، کم‌رنگ خواهد شد. البته این گزینه در مقابل سیاست‌گذاران عربستان وجود دارد که منتظر آینده‌ی بلندمدت باشند و امیدوار باشند رشد بالای اقتصاد جهانی باعث افزایش تقاضا در بلندمدت شود و سهم بزرگتری از بازار را در اختیار عربستان قرار دهد (جدول-۵).

۴- تأثیرات ژئوپلیتیک

به هر حال، راه‌حل‌های دیگری نیز در خارج از

بازار نفت در مقابل عربستان سعودی قرار دارد. شعله‌ور شدن جنگ داخلی در منطقه خاورمیانه به‌ویژه در عراق و سوریه باعث خواهد شد که به دلیل نگرانی‌های ژئوپلیتیک، سرمایه‌گذاری خارجی در افزایش تولید در عراق دچار اختلال و تعویق گردد و به این ترتیب، ورود نفت خام جدید عراق به بازار نفت دچار وقفه شود؛ زیرا سرمایه‌گذاری خارجی در صنعت نفت به شدت از ناآرامی‌های ژئوپلیتیک هراس دارد. بنابراین، چشم‌انداز نگران‌کننده‌ای که پیرامون بازار نفت در میان‌مدت برای عربستان شکل گرفته است، می‌تواند دلایل دخالت عربستان در گسترش ناآرامی‌های منطقه را توضیح دهد.

اما از سوی دیگر، مصرف‌کنندگان عمده نفت نمی‌توانند اجازه دهند که سرمایه‌گذاری‌ها در عراق متوقف گردد؛ زیرا در بلندمدت به نفت عراق نیاز دارند. تحریم‌هایی که غرب علیه روسیه در ماجرای درگیری روسیه در اوکراین اعمال کرده است، بعد از گذشت بُرهه‌ی میان‌مدت، تأثیر خود را آشکار خواهد ساخت. بنابراین، زمانی تولید نفت خام عراق وارد بازار خواهد شد که تأثیر

۲ | تولید نفت خام اوپک بر اساس گزارش منابع ثانویه - اکتبر ۲۰۱۴ - هزار بشکه در روز [۴]

الجزایر	۱/۱۵۴
آنگولا	۱/۶۶۱
اکوادور	۵۴۱
ج.ا. ایران	۲/۷۵۰
عراق	۳/۳۵۹
کویت	۲/۶۹۹
لیبی	۶۳۸
نیجریه	۱/۹۳۶
قطر	۶۹۱
عربستان	۹/۵۹۰
امارات	۲/۷۰۵
ونزولا	۲/۳۳۱
جمع اوپک	۳۰/۰۵۳

تحریم‌ها بر تولید نفت روسیه آشکار شده باشد. تحلیلگران معتقدند تحریم‌هایی که در پی بحران اوکراین بر روسیه تحمیل شد، در کوتاه‌مدت عرضه‌ی نفت روسیه را تحت فشار قرار نخواهد داد. به نظر می‌رسد که اتحادیه اروپایی و آمریکا تمایلی ندارند از تحریم‌هایی استفاده کنند که عرضه‌ی نفت و گاز روسیه را در کوتاه‌مدت دچار کاهش سازد. بدون تردید محدودیت‌های مالی، توانایی روسیه برای توسعه میادین نفتی فلات قاره را کاهش خواهد داد و از دسترسی روسیه به فناوری‌های تولید نفت و گاز زیردریا جلوگیری کرده، تولید نفت از منابع غیرمتعارف را برای شرکت‌های روسی دشوار خواهد ساخت زیرا، ادامه‌ی تولید نفت از میادین نفتی به بلوغ رسیده و روسیه به سرمایه‌گذاری و فناوری مدرن نیاز دارد. اعمال سریع این تحریم‌های آمریکا و اتحادیه اروپایی علیه روسیه باعث تعجب برخی از شرکت‌های غربی که در بخش‌های بالادستی روسیه اشتغال دارند، شده است. به گونه‌ای که برخی از تحلیلگران معتقدند نوع تحریم‌های اعمال شده نشان می‌دهد که آمریکا و اروپا از قبل، قصد داشته‌اند رابطه آتی تجاری خود را با روسیه برهم بزنند و این طرح از قبل آماده شده است. به این ترتیب، اجرای این تحریم‌ها تولید نفت روسیه را در میان‌مدت و بلندمدت هدف گرفته است. اما در کوتاه‌مدت آن‌ها قصد ندارند تولید نفت روسیه را تحت فشار قرار دهند. تحریم‌هایی که اتحادیه اروپایی به اجرا گذاشته است عبارت است از ممنوعیت خرید و فروش اوراق بهادار، سهام یا اوراق قرضه‌ی جدید که ۹۰ روز یا بیشتر مهلت داشته باشد و توسط بانک‌های دولتی روسیه یا نمایندگی‌های آن‌ها منتشر شده باشد، صادرات فناوری‌های اکتشاف و تولید در آب‌های عمیق، اکتشاف و تولید در مناطق قطبی و تولید نفت رُستی و همچنین، صادرات خط لوله، لوله جداري چاه‌ها، تجهیزات حفاری، پمپ، دکل حفاری متحرک، جرثقیل شناور و سکوهاي حفاری و

تولید شناور که صادرات آن‌ها به روسیه ممنوع شده است. آمریکان نیز تحریم‌های مشابهی را اعمال کرده است. به این ترتیب، دخالت نظامی آمریکا و متحدانش توانست از نفوذ گروه تروریستی داعش به میادین نفتی جنوب عراق جلوگیری کند و حتی فشار افکار عمومی و آمریکا توانست عربستان، اردن، بحرین، امارات متحده عربی و قطر را برای حمله به مواضع داعش در عراق و سوریه وادار به همکاری کند. اما رهبری آمریکا در این حملات تا جایی ادامه یافت که میادین نفتی جنوب عراق از تعرض داعش مصون ماند. ولی همچنان این نگرانی وجود دارد که داعش از این پتانسیل برخوردار است که مانع از اجرای برنامه افزایش تولید عراق شود. بنابراین، عربستان همچنان از اهم داعش برای تثبیت موقعیت خود در صحنه جهانی نفت استفاده می‌کند.

در این میان عربستان بنابر دلایلی که پیش از این بیان گردید، از ورود به جنگ واقعی و تمام عیار قیمت خودداری می‌کند. نشانه‌ای که می‌تواند این فرضیه را تقویت کند این است که تولید عربستان در ماه ژوئیه ۲۰۱۴ در سطح ۹/۹۱۲ میلیون بشکه در روز قرار داشته اما تا ماه نوامبر ۲۰۱۴ تولید خود را به ۹/۵۹۰ میلیون بشکه در روز کاهش داده است. اگر تولید نفت عربستان در همان سطح قبلی ادامه می‌یافت، روند نزولی قیمت‌ها شدیدتر می‌شد. ولی به‌ر حال تولید فعلی عربستان نیز می‌تواند باعث تداوم روند نزولی قیمت‌ها شود. در صورت تداوم فعلی تولید عربستان، تنها دو عامل می‌تواند روند نزولی قیمت‌ها را متوقف سازد که

به‌نظر می‌رسد عربستان از ترکیبی از این گزینه‌ها استفاده خواهد کرد:

اول آنکه در یک آزمون عملی، قیمت‌های نفت تا جایی کاهش یابد که تولید نفت خام رُستی در آمریکا و تولید نفت خام‌های پُرهزینه غیرمتعارف در سایر نقاط غیراقتصادی شود. اما هنوز رقم مورد توافق همگانی برای کاهش قیمت‌ها و در نتیجه، خروج نفت‌های پُرهزینه از بازار ارایه نشده است و تنها یک آزمون عملی کاهش قیمت می‌تواند این سطح را تعیین کند. در این میان برخی از تحلیلگران مانند دانیل پرگین اعلام کرده‌اند عربستان قصد ندارد سهم بازار خود را به عراق، ایران و یا سایر اعضای اوپک بدهد و عربستان می‌تواند در مقابل قیمت‌های پایین‌تر مقاومت کند زیرا به اندازه کافی ذخایر مالی دارد. حجم این ذخایر به ۸۰۰ میلیارد دلار می‌رسد. البته این مسیر می‌تواند آزمون‌ی برای سطح تحمل تولیدکنندگان نفت نیز باشد.

بدیهی است که عربستان با تحت فشار قرار دادن قیمت‌های نفت، می‌تواند به چشم‌انداز آینده سرمایه‌گذاری در نفت‌های پُرهزینه آسیب بزند که باعث خواهد شد سیاست استقلال انرژی در آمریکا به خطر افتد اما در عین حال این منفعت را برای آمریکا به‌همراه دارد که می‌تواند با محدود کردن منابع مالی ایران و روسیه، به کشورهای مذاکره‌کننده هسته‌ای که در مقابل ایران قرار دارند کمک کند فشار بیشتری بر ایران وارد کنند. این موضوع ممکن است باعث شود آمریکا در مقابل سیاست عربستان در کوتاه‌مدت سکوت کند هرچند مغایر با سیاست بلندمدت استقلال

برنامه ظرفیت تولید نفت خام، مصرف، صادرات و تولید عراق - هزار بشکه در روز						
سال	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸
۱- ظرفیت تولید نفت خام برنامه ریزی شده [۳]	۲۹۷۹	۳۷۵۶	۴۸۸۵	۶۱۱۷	۷۰۷۶	۸۲۷۴
۲- تقاضای داخلی [۱]	۸۳۵	۸۹۲	۹۵۴	۱۰۱۹	۱۰۸۹	۱۱۶۴
۴- نفت خام در دسترس برای صادرات [۱]	۲۱۴۴	۲۸۶۴	۳۱۳۹	۵۰۰۰	۵۰۰۰	۵۰۰۰
۳- تولید نفت خام	۲۹۷۹	۳۷۵۶	۴۸۸۵	۶۰۱۹	۶۰۸۹	۶۱۶۴

انرژی اش باشد.

دوم آن که سایر کشورهای عضو اوپک و کشورهای غیر اوپک نیز در برنامه کاهش تولید با عربستان همکاری کنند که این درخواست به معنی تعلیق به محال است (همانند آنچه در اجلاس ۱۶۶ اخیر سازمان اوپک مشاهده شد و کشورهای غیر اوپک تمایلی به کاهش تولید از خود نشان ندادند). زیرا در بین کشورهای عضو اوپک، کشورهایی که در سال‌های اخیر تولید خود را از دست داده‌اند، نمی‌توانند دوباره تولید خود را کاهش دهند و از برنامه افزایش تولید خود چشم‌پوشی کنند. کشورهای غیر اوپک نیز تا زمانی که بتوانند از قیمت‌های رایج که توسط تولیدکنندگان اوپکی حمایت شده است بهره‌مند شوند، تولید خود را کاهش نخواهند داد مگر این که قیمت‌های نفت تا جایی پایین بیاید که برای تمامی کشورها غیر قابل تحمل گردد. در این صورت با همکاری سایر کشورها برای کاهش تولید و تقویت مجدد و تثبیت قیمت‌ها، دوباره برنامه افزایش تولید سایر کشورها در مسیر اصلی خود قرار خواهد گرفت که همچنان تهدیدی برای نقش عربستان خواهد بود.

نتیجه‌گیری

در آینده‌ی میان‌مدت، افزایش ظرفیت تولید نفت در کشورهای منطقه خاورمیانه و ایجاد ظرفیت تولید نفت خام رُستی در آمریکا باعث تنزل جایگاه عربستان خواهد شد. در این شرایط ایجاد ناآرامی در منطقه‌ی خاورمیانه و یا کاهش قیمت‌های نفت می‌تواند در سرعت برنامه‌ی افزایش ظرفیت تولید در خارج از عربستان اختلال ایجاد کند. به همین دلیل عربستان همچنان از ناآرامی‌ها در منطقه سود خواهد برد و به‌طور غیررسمی از آن حمایت خواهد کرد. در این میان، تداوم ناآرامی‌های سیاسی در مناطق نفت‌خیز به‌ویژه در خاورمیانه، باعث نگرانی مصرف‌کنندگان خواهد شد و آن‌ها را ناچار خواهد ساخت به کشوری که بیشترین

ظرفیت مازاد تولید نفت را در اختیار دارد، بهای بیشتری بدهند؛ زیرا چنین کشوری می‌تواند امنیت عرضه را برای مصرف‌کنندگان تضمین کند. پایین آوردن قیمت‌های نفت نیز در شرایط فعلی نمی‌تواند به عربستان کمک کند زیرا به هر حال برنامه‌های سرمایه‌گذاری در منطقه خاورمیانه در قیمت‌های فعلی سودآور خواهد بود. علاوه بر آن معلوم نیست در چه قیمتی تولید نفت رُستی در آمریکا متوقف خواهد شد تا به این وسیله عربستان بتواند بخشی از رقیبان تولید نفت خود را از بازار خارج کند. بدیهی است که کاهش بیش از حد قیمت‌های نفت خام با مخالفت آمریکا رو به رو خواهد شد زیرا باعث توقف پروژه‌های نفت رُستی در آمریکا می‌شود که با سیاست استقلال انرژی این کشور در تعارض است. البته در کوتاه‌مدت ممکن است باعث خوشنودی آمریکا شود زیرا کاهش قیمت‌های نفت خام می‌تواند با محدود کردن منابع مالی ایران و روسیه، به کشورهای مذاکره‌کننده هسته‌ای که در مقابل ایران قرار دارند کمک کند فشار بیشتری بر ایران وارد کنند. همچنین، باعث تضعیف روسیه در مقابله با غرب در موضوع اوکراین شود. اما آمریکا در بلندمدت اجازه نخواهد داد که عربستان باعث اختلال در سیاست استقلال انرژی این کشور شود. به‌ویژه این که وقفه در صنعت نفت رُستی باعث خواهد شد اشتغال و تولید ناخالص داخلی در آمریکا آسیب ببیند. صنایع نفت رُستی در داخل آمریکا

ضمیمه

- موسسه Bernstein & Co اعلام کرد در قیمت‌های نفت خام زیر ۸۰ دلار در بشکه، یک سوم از تولید نفت خام رُستی در آمریکا غیر اقتصادی خواهد شد. به این ترتیب برای اولین مرتبه از سال ۲۰۱۰ تاکنون، نفت کمتری در مقایسه با سال گذشته به تولید داخلی آمریکا اضافه خواهد شد.

- موسسه ITG Investment Research اعلام کرد که در سطح ۸۰ دلار در بشکه، تولید نفت رُستی در آمریکا فقط ۵ درصد افزایش خواهد یافت در حالی که قبل از آن تصور می‌شد تولید این نفت خام در آمریکا به میزان ۱۲ درصد افزایش یابد.

- کارشناس موسسه Macquarie Dwivedi اعلام کرد که در قیمت ۷۵ دلار در بشکه، رشد تولید نفت رُستی در آمریکا ۵۶ درصد کاهش خواهد داشت و به ۵۰۰ هزار بشکه در روز خواهد

۴ | تقاضای نفت در عربستان - هزار بشکه در روز [۱]

سال	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳
تقاضای داخلی نفت عربستان	۳۹۸۳	۳۷۶۲	۳۵۵۴	۳۳۵۶	۳۱۷۰	۲۹۹۴

۵ | تقاضا برای نفت اوپک در سه سناریوی طراحی شده در سازمان اوپک - میلیون بشکه در روز [۶]

سال	۲۰۳۵	۲۰۳۰	۲۰۲۵	۲۰۲۰
تقاضا برای نفت خام اوپک در سناریوی رشد پایین اقتصادی	۲۷/۶	۲۷/۵	۲۷/۴	۲۷/۳
تقاضا برای نفت خام اوپک در سناریوی مرجع	۳۷/۵	۳۴/۸	۳۲/۳	۳۰
تقاضا برای نفت خام اوپک در سناریوی رشد بالای اقتصادی	۴۴/۷	۴۰/۲	۳۵/۹	۳۱/۸

رسید. اگر قیمت نفت خام به ۷۰ دلار در بشکه برسد، رشد تولید این نفت خام‌ها متوقف خواهد شد. او اعلام کرد که چاه‌های جدید باید ۱/۸ میلیون بشکه در روز تولید کنند تا تولید آمریکا ثابت باقی بماند.

- آقای Philip Verleger اعلام کرده است که در قیمت ۷۰ دلار در بشکه، تولید نفت رُستی در میدان Bakken در داکوتای شمالی به میزان ۲۸ درصد کاهش خواهد یافت و به ۸۰۰ هزار بشکه در روز خواهد رسید.

- آقای Eric Lee از موسسه Citigroup اعلام کرد که تولید نفت خام رُستی در نیمه دوم دهه حاضر اجازه نخواهد داد که قیمت نفت از ۹۰ دلار در بشکه بالاتر رود و کف قیمت نیز در سطح ۷۰ دلار در بشکه تعیین خواهد شد.

- در این وضعیت، آژانس بین‌المللی انرژی اعلام کرد تنها ۴ درصد از تولید نفت خام رُستی در آمریکا به قیمت بیش از ۸۰ دلار در بشکه نیاز دارد تا به نقطه سر به سری برسد. این آژانس اعلام کرد که در حدود ۲/۶ میلیون بشکه در روز از تولید نفت خام در سطح جهانی (معادل ۲/۸ درصد) از میدانی می‌آید که هزینه تولید آن‌ها بالاتر از ۸۰ دلار در بشکه است که در بین آن‌ها فقط ۲۰۰ هزار بشکه در روز از نفت خام رُستی در آمریکا قرار دارد. براساس گزارش آژانس بین‌المللی انرژی، بهبود فناوری و سازمانی توانسته است به آمریکا کمک کند که حفاری‌ها سریع‌تر انجام شود و تراکم حفاری‌ها بیشتر شده، تولید بیشتری از چاه‌های نفتی صورت پذیرد. این موارد باعث شده است که به رغم افت شدید تولید از هر چاه، تولید این کشور تثبیت گردد و ادامه پیدا کند.

- موسسه Barclays اعلام کرده است که قیمت سر به سری برای اکثر تولید نفت خام رُستی در آمریکا در سطح ۶۰ الی ۸۰ دلار در بشکه قرار دارد.

- برخی از تحلیلگران مانند Matthew Jurecky از موسسه GlobalData معتقدند که اکثر نفت خام‌های غیر متعارف با قیمت ۵۰ دلار در بشکه و یا حتی کمتر از آن نیز سود آور می‌باشند.

- تحلیلگر موسسه Rystad Energy آقای Bjornar Tonhaugen می‌گوید که حتی اگر قیمت برنت به ۶۰ دلار در بشکه تنزل نماید، تولید نفت رُستی در این کشور ادامه خواهد یافت و برای این که تولید نفت در آمریکا به میزان ۵۰۰ هزار بشکه کاهش یابد، باید قیمت نفت خام برنت ۱۲ ماه در سطح ۵۰ دلار در بشکه باقی بماند.

- تحلیلگر بخش بالادستی موسسه Wood Mackenzie آقای R.T. Dukes اعلام کرد که در سطح قیمت ۷۵ الی ۸۰ دلار نیز بخش عمده‌ای از توسعه میدانی نفت رُستی در آمریکا ادامه خواهد یافت.

- آقای Bjornar Tonhaugen تحلیلگر موسسه Rystad Energy اعلام کرده است که اگر قیمت‌های نفت به ۶۰ دلار در بشکه نیز برسد، تولید نفت رُستی در آمریکا ادامه خواهد یافت.

- براساس گزارشی که Jeff Currie رییس بخش تحقیقات کالا در موسسه Goldman Sachs منتشر کرده است، تولید نفت خام رُستی ممکن است به میزان چشمگیری کاهش یافته باشد. او گفت کاهش قیمت‌های نفت وست‌تگزاس اینترمدیت به زیر ۸۰ دلار در بشکه می‌تواند باعث آغاز کاهش تولید گردد.

- آژانس بین‌المللی انرژی در برآوردهای خود اعلام کرد که فقط ۴ درصد از تولید نفت خام رُستی در آمریکا برای اینکه سود آور باشد، به قیمت‌های ۸۰ دلار در بشکه یا بالاتر نیاز دارد و حتی تولید نفت در میدان نفتی Bakken در قیمت‌های ۴۲ دلار در بشکه همچنان سود آور خواهد بود. بنابراین، انتظار می‌رود که تولید نفت در آمریکا به میزان ۱ میلیون بشکه در روز در سال آینده افزایش یابد.

- موسسه RBC Capital Markets اعلام کرد تعداد ۵۲ شرکت در منطقه داکوتای شمالی در سازند Bakken جمعاً ۹۲ سکوی حفاری افقی را در اختیار دارند که اگر قیمت‌ها به ۶۰ دلار در بشکه برسد، این رقم در سال آینده به نصف خواهد رسید. در سازند Eagle Ford نیز ۳۰ سکوی حفاری افقی در حوضه Permian در تگزاس که بزرگترین میدان نفتی آمریکاست ۸ سکوی تعطیل خواهد شد.

- گروه Goldman Sachs اعلام کرده است که اگر قیمت‌های نفت به زیر ۸۰ دلار در بشکه برسند، حرفه (صنعت) نفت در آمریکا با مشکل روبه‌رو خواهد شد و در سال آینده، ۲۰ الی ۳۰ درصد از مخارج، کاهش خواهد یافت. در سه ماهه دوم و سوم سال ۲۰۱۵ این کاهش بیشتر مشهود خواهد شد.

- موسسه ITG Investment Research اعلام کرد که حتی در قیمت‌های ۲۵ دلار در بشکه، تولید در سه میدان نفت رُستی در آمریکا که ۸۸ درصد از تولید نفت رُستی این کشور را بر عهده دارند (Eagle Ford، Bakken و Permian) سود آور خواهد بود. ■

منابع

- [1] Annual Statistical Bulletin, OPEC, 2014.
- [2] Bloomberg news June-December 2014.
- [3] Iraq's Capacity and Investment plans, Ministry of Oil, OPEC Workshop on Capacity and Investment, OPEC Secretariat, 4Jun, 2014.
- [4] Monthly Oil Market Report, OPEC, July & December 2014.
- [5] gjohnsit, "Shale Oil Industry about to hit the wall", www.dailykas.com, Dec 03, 2014.
- [6] OPEC World Oil Outlook, OPEC, 2013.